

GRAD NAM
JE LIJEP
ONOLIKO
KOLIKO JE
ČIST!

Dragi građani,

NVO „Sjeverna zemlja“ iz Berana ovim putem želi da ukaže na značaj adekvatnog upravljanja otpadom i naročito, selektivnog sakupljanja otpada, jer, kao što vam je sigurno poznato, veći dio otpada može postati korisna sirovina za nove proizvode.

Svakako, ne moramo posebno isticati činjenicu da ćemo na taj način naše gradove i sela učiniti čistijim, zdravijim i lijepšim.

Stoga, molimo da izdvojite malo vremena da proučite ovu brošuru, i tako se podsjetite još jednom na neke činjenice vezano za pravilno upravljanje otpadom, kao i one koje se odnose na selektivno sakupljanje otpada.

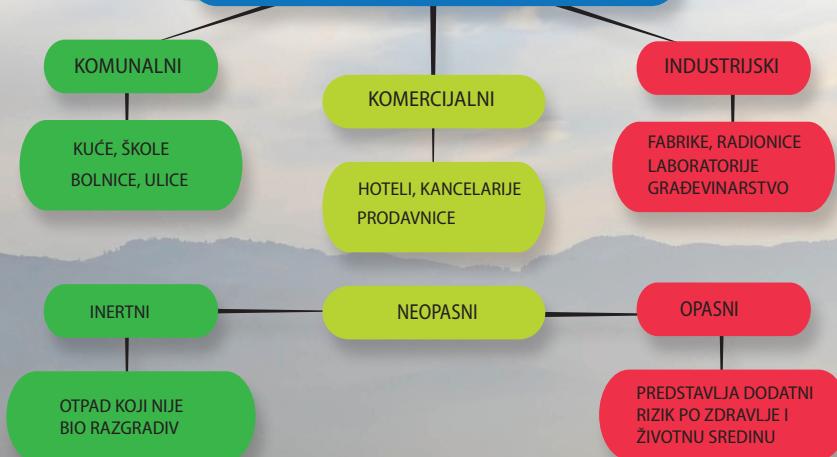
Jer, svi znamo:
"Grad nam je lijep, onoliko koliko je čist!"

Otpad predstavlja jedan od ključnih problema modernog čovjeka, i nastaje kao posljedica savremenog načina života. Isti predstavlja balast kako za pojedinca, tako i za lokalnu zajednicu uopšte. Iz tog razloga je, u posljednjih nekoliko decenija, upravljanje otpadom postalo sastavni dio ekoloških politika velikog broja zemalja Evropske unije (EU), pa i šire. Suština tih politika i pravac njihovih djelovanja se vremenom mijenja, tako da se u posljednje vrijeme otpad posmatra kao resurs i ima svoju ekonomsku vrijednost.

Otpad

Prema Zakonu o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, 64/11, 39/16“) **otpad** predstavljaju sve vrste materija koje je imalač odbacio, namjerava da odbaci ili je dužan da odbaci u skladu sa odredbama istog Zakona.

PREMA MJESTU NASTANKA OTPAD DIJELIMO NA:

Otpad može biti:

Komunalni otpad – otpad nastao u domaćinstvima (kućni otpad), kao i otpad nastao obavljanjem određenih djelatnosti koji je, zbog svoje prirode ili sastava, sličan otpadu iz domaćinstava;

Komercijalni otpad – otpad koji nastaje u privrednim subjektima, institucijama i drugim organizacijama, koje se u cijelini ili djelimično bave trgovinom, uslugama, kancelarijskim poslovima, sportom, rekreativnjom ili zabavom, ne uključujući otpad iz domaćinstava i industrijskog otpada;

Industrijski otpad – otpad nastao u bilo kojoj industriji ili zanatstvu, kao i na lokacijama na kojima se one nalaze, a koji se po svom sastavu i karakteristikama razlikuje od komunalnog otpada.

U zavisnosti od **opasnih karakteristika** koje mogu uticati na zdravlje ljudi i životnu sredinu, otpad može biti:

neopasan – otpad koji, zbog svoje količine, koncentracije ili fizičke, hemijske i biološke prirode, ne ugrožava zdravlje ili životnu sredinu i nema karakteristike opasnog otpada;

inertan – otpad koji nije podložan bilo kojim fizičkim, hemijskim ili biološkim promjenama; ne rastvara se, ne sagorijeva ili na drugi način fizički ili hemijski reaguje, nije biološki razgradiv ili ne utiče nepovoljno na druge materije sa kojima dolazi u kontakt na način koji može da dovede do zagadnja životne sredine ili ugrozi zdravlje ljudi; ne posjeduje ni jednu od karakteristika opasnog otpada (akutna ili hronična toksičnost, infektivnost, kancerogenost, radioaktivnost, zapaljivost, eksplozivnost); sadržaj zagadjujućih materija u njegovom vodenom ekstraktu ne prelazi zakonom propisane vrijednosti;

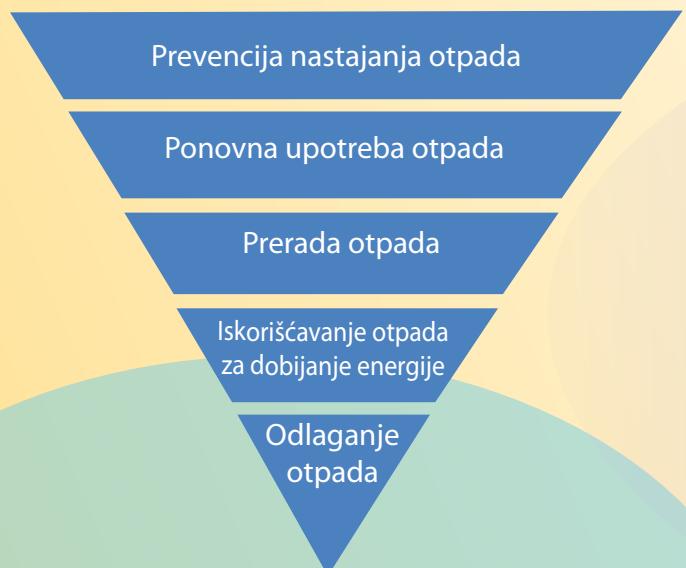
opasan – otpad koji po svom poretku, sastavu ili koncentraciji opasnih materija može prouzrokovati opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi i ima najmanje jednu od opasnih karakteristika (eksplozivnost, zapaljivost, sklonost oksidaciji, akutna otrovnost, infektivnost, sklonost koroziji, u kontaktu sa vazduhom oslobađa zapaljive gasove, u kontaktu sa vazduhom ili vodom oslobađa otrovne supstance, sadrži toksične supstance sa odloženim djelovanjem, kao i ekotoksične karakteristike, organski je peroksid).

Upravljanje otpadom, podrazumijeva smanjenje količina otpada koji se generiše, tj. njegovu ponovnu upotrebu, kao i sakupljanje, transport, njegovu preradu i zbrinjavanje. Takođe, podrazumijeva upravljanje nadzorom nad navedenim postupcima i naknadno održavanje stvorenih deponija, uključujući i aktivnosti trgovaca i posrednika otpadom.

Upravljanje otpadom zasniva se na **principima**:

- 1) održivog razvoja, kojim se obezbjeđuje efikasnije korišćenje resursa, smanjenje količine otpada i postupanje sa otpadom na način kojim se doprinosi ostvarivanju ciljeva održivog razvoja;
- 2) blizine i regionalnog upravljanja otpadom, radi obrade otpada što je moguće bliže mjestu nastajanja u skladu sa ekonomskom opravdanošću izbora lokacije, dok se regionalno upravljanje otpadom obezbjeđuje razvojem i primjenom regionalnih strateških planova zasnovanih na nacionalnoj politici;

- 3) predostrožnosti, odnosno preventivnog djelovanja, preuzimanjem mjera za sprečavanje negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi i u slučaju nepostojanja naučnih i stručnih podataka;
- 4) „zagadivač plaća“, prema kojem proizvođač otpada snosi troškove upravljanja otpadom i preventivnog djelovanja i troškove sanacionih mjera zbog negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- 5) hijerarhije, kojim se obezbjeđuje poštovanje redoslijeda prioriteta u upravljanju otpadom i to: sprječavanje, priprema za ponovnu upotrebu, recikliranje i drugi način prerade (upotreba energije) i zbrinjavanje otpada.

Upravljanje otpadom na teritoriji Crne Gore je organizovano na **državnom i lokalnom nivou**.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) je primarno nadležno za transpoziciju propisa EU i za rješavanje pitanja uredenih propisima EU čija transpozicija nije obavezna, kao i za primjenu i praćenje primjene domaćih propisa o upravljanju otpadom. U pojedine aspekte upravljanja otpadom uključena su i druga ministarstva, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo ekonomije i Ministarstvo finansija.

Agencija za zaštitu životne sredine je nadležna za vođenje upravnih postupaka i izdavanje dozvola, prikupljanje, obradu, vođenje baza podataka o otpadu i za izvještavanje.

Monstat je nadležna institucija za prikupljanje i statističku obradu podataka o pojedinim vrstama i količinama otpada, kao i za izvještavanje Eurostata.

Jedinice lokalne samouprave nadležne su za uspostavljanje potrebne infrastrukture i pružanje usluga upravljanja komunalnim otpadom i neopasnim građevinskim otpadom.

Uprava za inspekcijske poslove (ekološka, tržišna i rudarska inspekcija) je nadležna za inspekcijski nadzor nad sprovodenjem propisa u oblasti upravljanja otpadom, dok su na lokalnom nivou za određene vrste nadzora u oblasti upravljanja komunalnim otpadom nadležne **komunalne inspekcije**.

Da bi se omogućio kružni tok materije u sistemu upravljanja otpadom

POTREBNO je odvojeno sakupljati otpad.

Otpad se sortira na mjestu nastanka i odlaže u posebne kontejnere.

Za to služe kontejneri u različitim bojama, za posebne vrste otpada.

Posude namijenjene odlaganju papira i kartona plave su boje i na sebi imaju oznaku:

PAPIR

Papir se dobija preradom drveta, uz primjenu različitih hemijskih sredstava. Pri tom nestaju velike i stare šume, dolazi do zagađivanja rijeka. Da bi se što manje štete nanijelo životnoj sredini, moguće je ponovo sakupiti papir koji nam više nije neophodan i dati ga na recikliranje. Recikliranjem hartije spašavamo mnoge šume, rijeke, jezera a samim tim i mnoga druga živa bića koja od njih na neki način zavise.

Sav papir i karton iz domaćinstva, novine, časopise, kataloge, stare račune, kancelarijski papir, stare školske knjige i sveske, kartonsku ambalažu i kartonske kutije, kartonske kutije za jaja i sl., osim plastificiranog papira i tetrapak ambalaže, odlažemo u PLAVI KONTEJNER

Reciklažom 1 tone papira: spašava se 3,5 m³ drveta (2 tone), 70.000 litara vode, 3.800 Kwh struje, a stvara se 15 puta manje otpadnih voda nego kada se papir pravi iz drvne mase. Odnosno, preradom starog papira, utroši se 60% manje energije nego kada bi taj proizvod dobijali iz prirodnog materijala (drveta).

Ono što je takođe važno:

Količina otpada na privremenom odlagalištu/deponiji se znatno smanjuje prikupljanjem i iskorištavanjem papira, što je veoma bitno jer je prostor na istima ograničen.

Sakupljanjem starog papira i njegovim recikliranjem možeš spasiti stabla u šumi!

Posude namijenjene odlaganju plastike žute su boje i na sebi imaju oznaku:

PET

Plastika se pravi od neobnovljivih sirovina (nafta, gas, ugalj), pa ponovnom upotrebom plastike štedimo prirodne resurse iz kojih nastaju.

Vrijeme razgradnje otpadne plastike je vrlo dugo i iznosi od 100 do 1000 godina, a plastika se veoma uspješno može reciklirati.

Sva PET i plastična ambalaža, PET i plastične flaše, plastične flaše od raznih šampona i deterdženata, plastične vrećice i folije te plastični omoti nekih prehrambenih proizvoda se odlažu u ŽUTI KONTEJNER.

Plastične omote koji u sebi sadržavaju aluminijsku foliju (čips, neke vrste čokoladica, grickalica i sl.) ne odvajati u ovaj kontejner već u miješani otpad.

Procjenjuje se da godišnje od plastike strada 100.000 morskih ptica, 100.000 morskih sisara i ogroman broj riba, dok se spaljivanjem plastike stvaraju opasni kancerogeni gasovi.

Iako čini oko 8% ukupne mase otpada iz domaćinstva, plastika čini 30% zapremine kućnog otpada, te time zauzima veliki prostor na deponiji.

**Posude namijenjene odlaganju stakla
zelene su boje i na sebi imaju oznaku:**

STAKLO

Gotovo sve vrste stakla prave se od pijeska koji sadrži silicijum-dioksid, odnosno od drobljenog kvarca.

Sve staklene boce, razne tegle i staklena ambalaža bez metalnih i plastičnih poklopaca se odlažu u ŽUTI KONTEJNER. Ukontejnere se ne odlažu se sijalice, prozorsko i automobilsko staklo, kristal, ogledala i medicinsko staklo.

Staklo je moguće bezbroj puta reciklirati uz nepromijenjen kvalitet. Upotrebom 1t otpadnog stakla uštedi se 700 kg pijeska, 200 kg krečnjaka, 200 kg sode, a štedimo energiju. Upotrebom 80 masenih % otpadnog stakla postiže se ušteda energije za 25%.

Staklo se može reciklirati bezbroj puta, a staklena ambalaža se može upotrijebiti i do 30 puta.

Udio stakla u ukupnoj masi otpada je oko 10% i zbog toga je staklo jedan od prioriteta u odvojenom prikupljanju otpada.

Reciklažom 1 tone stakla uštedi se:

19
litara nafte

42
kWh

315
kg CO₂

1,2
tona
sirovina

Recikliraj.rs

Posude namijenjene odlaganju metala sive su boje i na sebi imaju oznaku:

METAL

Željezo, aluminijum, bakar, čelik i drugi metali su posebno vrijedne vrste otpada jer spadaju u neobnovljive prirodne resurse. Većinu metala je moguće preraditi.

Limenke od soka i ostalih napitaka, konzerve od hrane i metalna ambalaža predstavljaju otpad koji se uspješno reciklira i koji odlažemo u SIVI KONTEJNER

Proizvodnjom novog od starog aluminiјuma, umjesto od boksita, uštedi se i do 95% energije. Otpadni bakar je veoma tražena sirovina. Staro željezo je kvalitetna sirovina za proizvodnju čelika. Ponovno korišćeni željezni otpad zamjenjuje potrebu za sirovinom u proizvodnji sirovog željeza.

Reciklažom 1 tone aluminija štedi se: 8 tona boksita, 4 tona hemijskih preparata, 14 000 kWh električne energije.

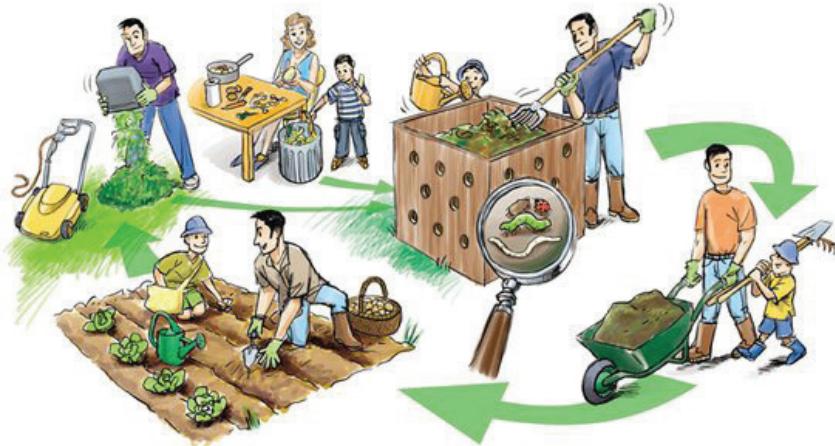

ORGANSKI OTPAD

U posebne kontejnere možemo odvajati otpad iz bašte, pokošenu travu, korov, orezanu živicu, lišće, te ostali organski otpad iz domaćinstva.

No, organski otpad možete vrlo jednostavno **kompostirati** u svojem vrtu i nakon nekoliko mjeseci imati vrlo vrijedan humus za prihranu svojih biljaka.

Nije poželjno kompostirati ostatke hrane, kao i iznutrice riba i domaćih životinja radi neugodnih mirisa te privlačenja glodara u vaše dvorište. Takav kućni otpad najbolje je zakopati pored loze, ili neke druge voćke. U skorije vrijeme imaćete veće i bolje plodove. Ako to niste u prilici, isti otpad zapakujete, a zatim stavite u miješani otpad.

Na kraju, dragi naši građani, selektivnim odlaganjem otpada smanjićemo količinu otpada koja nam završava u kontejnerima za mješoviti otpad, a samim tim smanjićemo i količinu

otpada koji odlažemo na privremeno skladište otpada/sanitarnu deponiju, a što je najvažnije, smanjićemo negativan uticaj na životnu sredinu privremenih odlagališta/deponija.

Ovaj projekat finansira Evropska unija